

Jaakko Lukkarila

SOSIAALINEN MEDIA JA TIETOJENKÄSITTELYN PERUSOPETUS

SOSIAALINEN MEDIA JA TIETOJENKÄSITTELYN PERUSOPETUS

Jaakko Lukkarila
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma

Tekijä: Jaakko Lukkarila

Opinnäytetyön nimi: Sosiaalinen media ja tietojenkäsittelyn perusopetus

Työn ohjaaja: Päivi Oja

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2011

Sivumäärä: 41 + 4

Työn tarkoitus on tutkia sosiaalisen median haasteita ja mahdollisuuksia tietojenkäsittelyn opetuksessa Oulun seudun ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikössä. Toimeksiantajana on Oulun seudun ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikkö. Sosiaalisen median tämän hetkistä käyttöä ja opettajien kokemuksia ja toiveita sosiaalisen median käytön suhteen selvitettiin työn empiriana toimivan kyselyn avulla.

Työssä etsittiin vastausta seuraaviin kysymyksiin; miten sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää tietojenkäsittelyn opetuksessa, sekä mitä haasteita sosiaalisen median käyttöön liittyy. Sosiaalisen median opetuskäyttö on jaettu kahteen osa-alueeseen; opettamiseen sosiaalisen median sovelluksia hyödyntäen sekä sosiaalisen median opetukseen. Molemmat osa-alueet sisältävät monia haasteita, mutta myös mittavia mahdollisuuksia.

Sosiaalinen media on jo vakiinnuttanut asemaansa paitsi opiskelijoiden arkikäytössä myös opetuksen tukena. Sosiaalisen median tarjoamat uudet mahdollisuudet opettajien ja opiskelijoiden verkottumiselle, opetuksen eriyttämiselle, opiskelijoiden kollaboratiivisuudelle sekä opetuksen henkilökohtaistamiselle ovat merkittäviä mahdollisuuksia monipuolistaa opetusta, ja tuoda sitä ympäröivän yhteiskunnan tasolle.

Keskeisimpinä haasteina nähtiin tietoturva- ja tietosuojat asiat sekä tekijänoikeuskysymykset. Myös laaja sosiaalisen median sovellusten kirjo ja niiden nopea muutostahti tekevät sosiaalisen median sovellusten hallinnasta haastavaa.

Työn tuloksena on laadittu ehdotus miten sosiaalisen median palveluita voitaisiin hyödyntää tietojenkäsittelyn opetuksessa Oulun seudun ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikössä. Työssä olisi aineksia myös jatkotutkimuksiin, ja etenkin sosiaalisen median tekijänoikeuskysymykset ja käyttöehdot voisivat olla mielenkiintoisia jatkotutkimuskohteita.

Asiasanat: *Sosiaalinen media, Web 2.0, opetuksen kehittäminen, pedagogiikka*

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Business Information Systems

Author: Jaakko Lukkarila

Title of thesis: Social media and computer science teaching

Supervisor: Päivi Oja

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 41 + 4

This thesis work studies possibilities and challenges of social media in computer science teaching at Oulu University of Applied Sciences, School of Business and Information Management. Current use of social media, teachers' attitudes and experiences as well as their wishes for social media were investigated with web-based poll.

Thesis work seeks answers to following questions; how social media can be utilized in teaching, and which are the possible challenges. Social media utilization has been split in to two categories; teaching with social media and teaching about social media. Both categories contain challenges, but also great possibilities.

Social media has gained popularity in students' everyday use, as well as in teaching use. Social media offers possibilities for networking, for both students and teachers, as well as for collaborative writing and ability grouping. These all are significant possibilities for diversifying teaching and bringing teaching closer to surrounding society.

Most crucial challenges are data security and privacy protection as well as copy right issues. Also great variety of social media services and their rapid changes make it challenging to keep up with social media field in general.

This work gives recommendations on how social media can be benefited from in Oulu University of Applied Sciences, School of Business and Information Management teaching work. There are several possibilities for follow up research, especially copyright issues and end-user agreements in social media could be researched further.

Key words: *Social media, Web 2.0, pedagogics*

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	6
1.2 Tutkimusmenetelmät	7
1.3 Opinnäytetyön toteuttaminen	8
1.4 Toimeksiantajan tarpeet ja toiveet	8
2 SOSIAALINEN MEDIA JA WEB 2.0	9
2.1 Sosiaalisen median määrittelyä	9
2.2 Sosiaalisen median mahdollisuudet	10
2.3 Sosiaalisen median haasteet	12
2.3.1 Tietosuoja ja tietoturva	12
2.3.2 Tekijänoikeus ja tekijyyden määrittäminen	12
2.3.3 Digitaalinen vandalismi	13
2.3.4 Verkkoyhteydet ja palvelujen toimintakatkot	14
3 SOSIAALISEN MEDIAN VÄLINEET	15
3.1 Blogit ja mikroblogit	16
3.2 Verkostoitumissovellukset	18
3.3 RSS-syötteet (Really Simple Syndication)	19
3.4 Wikit	20
3.5 Ryhmätyöalustat	21
3.6 Keskustelupalstat	23
3.7 Pikaviestimet	23
3.8 Dokumenttien ja videoiden jakopalvelut	25
3.9 Linkkien jakopalvelut	26
3.10 Työkaluohjelmat	26
4 SOSIAALINEN MEDIA OPETUSKÄYTÖSSÄ	28
4.1 Miksi sosiaalista mediaa?	28
4.2 Opetuksen suunnittelu	29
4.3 Opettajan merkitys yhteisöllisessä oppimisprosessissa	30
5 KYSELYN TULOKSET	31
5.1 Sosiaalisen median hyödyt opettajien kokemana	31
5.2 Sosiaalisen median haasteet opettajien kokemana	32
5.3 Opettajien suunnitelmat ja toiveet sosiaalisen median opetuskäytön suhteen ...	32
6 SOSIAALISEN MEDIAN SUUNNITELMA TIETOJENKÄSITTELYN OPETUSKÄYTTÖÖN	34
6.1 Sosiaalisen median perusohjeet opettajille	34
6.2 Sosiaalinen media opetuksen sisältönä	35
6.3 Sosiaalisen median sovellukset oppimisen tukena	36
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
8 POHDINTA	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyössä tarkastellaan sosiaalisen median hyödynnettävyyttä Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oamk) Liiketalouden yksikön tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opetuksessa. Työssä esitellään erilaisia sosiaalisen median palveluja ja ohjelmistoja sekä käydään läpi niiden keskeisiä ominaisuuksia opetuskäytön kannalta. Tutkielman empiriana toimii kysely, jolla on kartoitettu tietojenkäsittelyn opetuksen nykyisiä sosiaalisen median käytäntöjä sekä opettajien toiveita sosiaalisen median opetuskäytön suhteen. Opinnäytetyön lopputuotoksena esitetään sosiaalisen median opetuskäytön suunnitelma, jota voidaan soveltuvin osin hyödyntää myös muissa koulutusohjelmissa.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat liittyvät sosiaalisen median mahdollisuuksiin ja haasteisiin opetuskäytössä. Päättökysymyksenä on **miten sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää tietojenkäsittelyn opetuksessa** ja apukysymyksenä **mitä haasteita sosiaalisen median opetuskäyttöön liittyy.**

Sosiaalisen median käsitteellä tarkoitetaan Internetin vuorovaikutteisia ryhmätyö- ja julkaisujärjestelmiä. Tyypillistä sosiaalisen median järjestelmille on avoimuus ja jaettu sisällöntuotanto. Sosiaalisen median palveluissa osallistujat voivat tuottaa itse sisältöjä, muokata niitä, kommentoida, keskustella, jakaa aineistoja ja verkostoitua. Sosiaalisen median synonyymina voidaan pitää web 2.0 käsitettä, jolla viitataan Internetin vuorovaikutteisuuteen. Web 2.0 nähdään Internet-palvelujen toisena sukupolvena, jossa korostuu yhteisöllisyys ja runsaat mediasisällöt.

Viime aikoina opetus on monipuolistunut ja opiskelijat voivatkin työskennellä monin eri tavoin. Työskentely voi tapahtua joko lähiopiskeluna, etäopiskeluna tai näiden yhdistelmänä eli monimuoto-opiskeluna. Sosiaalisen median käyttö

monipuolistaa opiskelumuotoja, eikä näin ollen puhuta enää perinteisestä verkko-opetuksesta. Erilaiset oppimisalustat helpottavat opettajaa opetuksen teknologiassa ja hallinnossa, mutta on kuitenkin muistettava, että pedagogisen suunnittelun työtä se ei kuitenkaan vähennä. (Kalliala & Toikkanen 2009, 12.)

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkielman empiriana toimii kysely (liite 1), joka laadittiin tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opettajille. Kyselyssä on kartoitettu sosiaalisen median nykykäyttöä opetuksessa, sekä opettajien kokemuksia ja toiveita sen suhteen. Kysely laadittiin Google docs -palvelussa. Kyselyssä oli yksi tietojenkäsittelyn opettajien sosiaalisen median opetuskäyttöä kuvaava monivalintakysymys sekä kuusi avointa kysymystä. Kysely lähetettiin yhteensä 21 opettajalle, joista 13 vastasi kyselyyn.

Kyseessä on pääosin laadullinen, mutta myös määrällisiä elementtejä sisältävä tutkimus. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on saada mahdollisimman kattava kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2001, 152). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa sitä vastoin keskeistä on tilastollinen analysointi ja aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon (Hirsjärvi ym. 2001, 129). Tutkimuksen empiriana toimiva kysely sisältää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia piirteitä. Aineiston keruumenetelmä on kvantitatiivinen. Aineisto on kerätty lomaketutkimusmenetelmää (survey) käyttäen, mutta aineistoa on kuitenkin käsitelty kvalitatiivisesta näkökulmasta keskittyen avointen kysymysten vastauksiin. Perinteisesti survey-tutkimus on kysely- tai haastattelumenetelmällä toteutettu ei-kokeellinen tutkimus, joka kohdistuu suurehkoon määrään satunnaisotannalla valittuja tutkimuskohteita (Hirsjärvi ym. 2001, 180-181.)

Tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jolla voidaan analysoida mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettuja dokumentteja. Analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja muodostaa siitä yhtenäinen

informaatiokokonaisuus. Sisällönanalyysillä saadaan aineisto järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten tiiviiseen ja selkeään muotoon, josta tutkijan tehtäväksi jää tehdä mielekkäitä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-104.)

1.3 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyön toteutuksessa on myös hyödynnetty sosiaalisen median sovelluksia. Opinnäytetyö on kirjoitettu Google docsissa ja siirretty Wordiin vasta viimeisiä muotoiluja tehdessä. Tämä mahdollisti paitsi sen, että työn viimeisin versio oli aina saatavilla millä tahansa koneella työskentely tapahtui, myös työn jakamisen opinnäytetyön ohjaajan sekä opponentin kanssa. Myös kyselylomake toteutettiin Google docsilla ja lähetettiin sähköpostitse tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opettajille. Lisäksi lähdeaineiston hankinnassa ja hallinnassa käytettiin linkkien jakopalvelu Delicious.com:a.

1.4 Toimeksiantajan tarpeet ja toiveet

Opinnäytetyön tilaaja eli Oulun seudun ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikkö halusi toimeksiannolla kartoittaa sosiaalisen median opetuskäytön nykytilaa ja yhtenäistää koulutusohjelman olemassa olevia käytäntöjä. Toimeksiantajan tavoitteena on tehostaa tietojenkäsittelyn opetusta sosiaalisen median palveluiden avulla.

Toimeksiantaja esitti toiveekseen, että opinnäytetyössä keskityttäisiin niihin avoimiin palveluihin ja järjestelmiin, joita opiskelijat mahdollisesti käyttävät myös koulun ulkopuolella. Sen takia työssä keskitytäänkin yleisesti käytössä oleviin palveluihin. Sosiaalisen median opetuskäytön hyödynnettävyyden lisäksi toimeksiantaja pyysi pohtimaan mitä sosiaalisen median palveluista tulisi opettaa tietojenkäsittelyn opetuksessa.

2 SOSIAALINEN MEDIA JA WEB 2.0

Tässä luvussa käydään läpi mitä on sosiaalinen media ja Web 2.0 sekä pohditaan sosiaalisen median mahdollisuuksia ja haasteita opetuskäytössä.

2.1 Sosiaalisen median määrittelyä

Kalliala ja Toikkanen (2009, 18) määrittelevät sosiaalisen median seuraavalla tavalla: "Sosiaalinen media on prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla." Hintikka (2009, 3) vastaavasti määrittelee sosiaalisen median termiä siten, että sillä tarkoitetaan "pääsääntöisesti maksuttomia Internet-palveluita ja sovelluksia, jotka ovat erittäin helposti omaksuttavissa ja tukevat ryhmätyöskentelyä ja oppimista sekä aktiivista omaehtoista informaationtuotantoa, -keruuta ja -prosessointia."

Web 2.0 -termiä käytetään usein synonyyminä sosiaaliselle medialle. Voidaan puhua sateenvarjotermistä ryhmälle Web 2.0 -palveluja, jotka korostavat yhteisöllisyyttä ja osallistumista. Käyttäjä ei enää ole passiivinen tiedon kuluttaja vaan myös aktiivinen tiedon käsittelijä. Sosiaalisen median kulmakiviä ovat avoimuus ja käyttäjälähtöinen sisältö. Periaatteessa kuka tahansa voi tuottaa ja jakaa sisältöä sosiaaliseen mediaan. Sosiaalisen median palveluiden yleisiä piirteitä ovat mm. helppokäyttöisyys, matala julkaisukynnys, nopea omaksuttavuus ja ilmaisuus. Mediympäristönä sosiaalinen media on monelta monelle suuntautunutta.

Teknologialla on keskeinen osa sosiaalisessa mediassa, koska ilman viestintä- ja informaatioteknologioita sosiaalista mediaa ei ole olemassa. Teknologiaa tarvitaan mahdollistamaan sosiaalisen median sovellukset ja palvelut. Sosiaalinen media ei kuitenkaan ole pelkkää tekniikkaa vaan enemmänkin teknisessä ympäristössä tapahtuvaa yhteistoimintaa ja tiedon jakamista.

Sosiaalinen media on siis kaksitasoinen ilmiö. Toisaalta sillä viitataan itse työvälineisiin, mutta samalla se on myös uudenlainen kollektiivinen toiminta- ja tuotantotapa sekä prosessi, joka oletettavasti vaikuttaa ajan myötä syvällisesti esimerkiksi organisaatioiden arkeen ja rakenteisiin sekä organisaatioiden väliseen toimintaan. Sosiaalista mediaa voidaan siis ajatella työskentelyn uudelleenorganisoinnin ja –osittamisen työvälineineenä, mutta yhtä hyvin myös yleisenä toimintatapojen muutoksena, jonka Internet mahdollistaa. (Hintikka 2009, 6.)

Sosiaalisella medialla voidaan viitata sekä työkaluihin tai palveluihin että prosessiin tai toimintatapaan. Sosiaalista mediaa voidaan kuvata teknologiasidonnaisena prosessina, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertaistuotannon kautta. Samalla sosiaalinen media on jälkiteollinen ilmiö, joka on muokannut tuotanto- ja jakelurakenteita, ja näin ollen osaltaan vaikuttanut yhteiskunnan, talouden ja kulttuurin muutokseen. (Erkkola 2008, 82-83.)

2.2 Sosiaalisen median mahdollisuudet

Sosiaalinen media vapauttaa työskentelemään ajasta ja paikasta riippumatta. Yleensä tarvitaan vain päätelaite, jossa on web-selain, riittävän nopea nettiyhteys sekä rekisteröityminen palveluun. Päätelaitteelle ei tarvita lisenssiä eikä myöskään asennusta. Tästä syystä suurinta osaa sosiaalisen median palveluista voidaan käyttää lähes mistä tahansa mistä on pääsy tietoverkkoon. Lisäksi sosiaalisen median palvelut ovat helposti omaksuttavissa. Sosiaalisen median palvelut ovat usein pelkistetympiä kuin PC-ohjelmistot, mikä osaltaan nopeuttaa palvelujen omaksumista.

Sosiaalisen median palvelut ovat pääsääntöisesti maksuttomia. Niiden ansaintalogiikka ei perustu lisenssimaksuihin tai uusien versioiden myymiseen vaan ne ovat usein mainosrahoitteisia. Sosiaalisen median palvelujen hyödyntäminen ei lisää ATK-ylläpidon työkuormaa. Sosiaalisen median osalta ei tarvita lisensioinnin hallintaa eikä työasema-asennuksia, koska niitä käytetään kirjautumalla nettipalvelimeen.

Sosiaalisen median palveluita voidaan käyttää aineiston, kuten dokumenttien, videoiden tai esitysgrafiikan jakamiseen ja varastointiin. Tämä mahdollistaa omien tiedostojen jakamisen joko rajatuille vastaanottajille tai avoimesti suurellekin joukolle ihmisiä. Sosiaalista mediaa voidaan käyttää myös markkinointiin, tiedottamiseen ja viestintään, ja se soveltuu edullisena ja helposti potentiaalisia kohderyhmiä ympäri maailmaa tavoittavana työkaluna erityisen hyvin markkinointitarkoituksiin. Sosiaalista mediaa voidaan käyttää myös erilaisiin ryhmiin, yhteisölliseen kirjoittamiseen sekä verkkokeskusteluihin. Näitä tarkoituksia varten on tarjolla erilaisia ryhmätyöalustoja, oppimisympäristöjä sekä keskustelupalstoja. Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää myös Internetin tietotulvan suodattamiseen, oman ajattelun näkyväksi tekemiseen sekä verkostoitumiseen. Yleisimmät sosiaalisen median palvelut erilaisine käyttötarkoituksineen esitellään tuonnempana.

Kova kilpailu pitää huolen, että toimimattomat tai vaikeasti omaksuttavat palvelut eivät yleisty. Jotta sosiaalisen median palvelu yleistyisi, tarvitsee se aluksi riittävän vetovoiman ja jotain uutta mitä käyttäjät haluavat hyödyntää. Kun palvelu saavuttaa riittävän penetraation potentiaalisessa käyttäjäkunnassa, voidaan puhua kriittisestä massasta, jonka jälkeen palvelu alkaa yleistyä nopeasti, ja lyö itsensä läpi yleiseen tietoisuuteen. Jokainen uusi käyttäjä lisää palvelun vetovoimaa, mikäli uusien käyttäjien luoma kuormitus ei häiritse palvelun toimintaa.

Yrityksille ja myös oppilaitoksille sosiaalinen media tarjoaa edullisen ja tehokkaan markkinointi- ja tiedottamiskanavan. Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää esimerkiksi koulutusohjelmien markkinoinnissa, työntekijöiden rekrytoinnissa, opetuksessa sekä vuorovaikutuksessa eri sidosryhmien kanssa. Monet yritykset ovat huomanneet sosiaalisen median voiman myös tuotekehityksessä. Nykyään puhutaankin paljon "crowdsourcingista" eli joukkoistamisesta, jolla tarkoitetaan yleensä yrityksen tuotekehitykseen tai sisällöntuotantoon liittyvän tehtävän ulkoistamista joukolle avoimella kutsulla, esimerkiksi perustamalla avoin keskusteluryhmä, josta sitten poimitaan ideoita.

Suuret yritykset ovatkin tarttuneet asiaan ja luoneet erilaisia alustoja joukkoälyn vangitsemiseen. (Boutin 2006)

2.3 Sosiaalisen median haasteet

Sosiaalisen median käyttö ei tietystikään ole ongelmaton, ja se vaatii tiettyjen uhkien huomioimista. Tässä kappaleessa esitellään muutamia suurimpia haasteita / ongelmia, jotka tulisi huomioida sosiaalisen median käyttöä suunniteltaessa.

2.3.1 Tietosuoja ja tietoturva

Lähes kaikki sosiaalisen median palvelut vaativat käyttäjätunnuksen ja salasanan. Kun salasanoja ja käyttäjätunnuksia alkaa kertyä useita, tulee niiden muistamisesta työlästä. Samaa salasana-käyttäjätunnus -yhdistelmää ei tulisi käyttää useissa eri palveluissa. Jos yhdistelmä on sama monessa palvelussa aiheuttaa mahdollinen tietovuoto tai tietomurto yhteenkin palveluun kaikkien samalla salasana/käyttäjätunnusyhdistelmällä operoitavien palvelujen tietojen joutumisen väärin käsiin. Salasanat voi antaa selaimen muistettavaksi, joka säilyttää ne salattuna. Tällöin kaikki palvelut, joiden salasana on selaimen muistissa, ovat käytettäessä pelkällä käyttöjärjestelmän salasanalla, mikä sekin osaltaan lisää tietoturvariskiä.

Liian vaikeita salasanoja tulisi välttää. Kannattaa keksiä itselleen jokin sääntö tai kaava, jolla pystyy kehittämään ja muistamaan useita eri salasanoja. Esimerkkinä voi olla vaikka kirjaimien korvaaminen numeroilla. Palvelut lähettävät salasanat yleensä käyttäjän sähköpostiin, joten salasanat voi myös olla hyvä tallentaa omaan sähköpostikansioonsa, josta ne pystyy tarvittaessa tarkastamaan.

2.3.2 Tekijänoikeus ja tekijyyden määrittäminen

Koska sosiaaliseen mediaan liittyy olennaisesti tiedon avoimuus, ja koska sosiaalisen median palveluihin siirretyt tiedot ja teokset ovat oletusarvoisesti

suuren käyttäjäryhmän saatavilla, on hyvä pohtia teosten suojaamista lisensioimalla ne esim. Creative Commons -lisenssillä. Creative Commons sisältää useita erilaisia tapoja lisensioida teos.

Tekijänoikeuslaissa lähtökohtana on, että tuotoksen tulee ylittää teoskynnys ollakseen tekijänoikeuslain suojaama teos. Teoksen tulee olla riittävän omaperäinen ylittääkseen teoskynnyksen. Esimerkiksi Suomessa lyhyet uutiset eivät ylitä teoskynnystä, koska niiden ei katsota olevan omaperäisiä tai taiteellisia. (Kalliala & Toikkanen 2009, 121.) Mutta jos tekstiä on enemmän, ja teksti on omalaatuisempaa, voidaan tuotosta pitää teoksena. Tekijänoikeusneuvostolta voidaan tarvittaessa pyytää lausunto ylittääkö tuotos teoskynnyksen. Teoskynnyksen ylittymisen määrittelee viimekädessä tuomioistuin.

Wikejä tai muita yhteisöllisiä kirjoitusaloja käytettäessä tekijyyden määrittäminen on usein hankalaa. Koska kirjoittaminen tapahtuu yhdessä, on jälkikäteen vaikea määrittää tekijyyttä. Tämän takia omistajuus on yleensä jaettu, vaikka joku olisikin panostanut yhteisölliseen kirjoittamiseen muita enemmän.

Joissain sosiaalisen median palveluissa käyttöehdot ovat sellaiset, että käyttäjä luovuttaa osan oikeuksista palvelun ylläpitäjälle kun tiedot siirretään palveluun. Tämä on hyvä ottaa huomioon kun mietitään mitä palveluja käytetään. Hyvänä esimerkkinä tästä on Facebook, jossa palvelun ylläpitäjä ottaa itselleen oikeuden käyttää kaikkea materiaalia haluamallaan tavalla niin kauan kuin materiaali on käyttäjän tilillä (www.edu.fi).

2.3.3 Digitaalinen vandalismi

Varsinkin Wikipedia-tietosanakirja kärsii pahansuopaisesta artikkelien muokkauksesta. Sen perusajatuksiin kuuluu olla kenen tahansa muokattavissa. Wikipediassa, kuten muissakin palveluissa, on mahdollista palauttaa aiempi tilanne historialokista (Hintikka 2009, 10).

Vaikka sosiaalinen media perustuu avoimuudelle, on avoimuutta mahdollista rajoittaa rajaamalla käyttöoikeudet pienelle ryhmälle (Boulos ym. 2006). Jotkin palvelut, kuten esim. Google docs mahdollistavat hyvinkin yksityiskohtaisen oikeuksienhallinnan.

2.3.4 Verkkoyhteydet ja palvelujen toimintakatkot

Kuten kaikki Internet-pohjaiset palvelut, myös sosiaalisen median palvelut on rakennettu siten, että ne vaativat verkkoyhteyden. Jos varsinainen Internet-yhteys (laajakaista tms.) katkeaa, niin ainoaksi vaihtoehdoksi voi jäädä vaihtoehtoisen verkkoyhteyden käyttäminen. Esim. matkapuhelimen pakettidata-yhteys tai avoin WLAN-verkko, kuten esim. panOULU voivat toimia pelastajina.

Joitakin sovelluksia voidaan lukea ja muokatakin offline-tilassa, mutta sisällöntuotanto, eli tiedon lähettäminen vaatii kuitenkin aina verkkoyhteyden. Esim. Google docs -palvelussa dokumenteista voidaan ottaa offline-kopiot paikalliselle koneelle, jota voidaan muokata Microsoft Office - tai Open Office - ohjelmistoilla ja myöhemmin ladata taas dokumentit Google docs -palveluun, kun verkkoyhteys on saatavilla.

Koska lähes kaikki sosiaalisen median sovellukset ostetaan palveluina tai ne ovat täysin ilmaisia, jää palvelun käyttäjälle minimaaliset mahdollisuudet vaikuttaa palvelun laatuun tai palvelukatkoihin. Käyttäjän onneksi kilpailu alalla on kovaa, joten palvelun laatu pysyy pääasiassa hyvänä.

3 SOSIAALISEN MEDIAN VÄLINEET

Sosiaalisen median palveluita ja sovelluksia on tarjolla valtava määrä, ja niiden haarukoimiseen voisi käyttää paljon aikaa. Sen takia on hyvä pohtia mitä sosiaalisen median palveluilta halutaan ja selvittää mitä muut ovat vastaavissa tapauksissa käyttäneet. Liikkeellä on paljon pioneereja, ja koska sosiaaliseen mediaan kuuluu olennaisesti avoimuus, myös käyttökokemuksia jaetaan avoimesti. Sosiaalisen median ympärille on muodostunut myös opettajien aktiivisia verkostoja, joista ehkäpä aktiivisin on Sometu-verkosto (sosiaalinen media oppimisen tukena).

Seuraava kuva (kuvio 1) esittää sosiaalisen median sovelluksien kirjoa. Tässä työssä on mahdollista esitellä kaikkia sosiaalisen median työkaluja, ja seuraavassa kappaleessa keskitytäänkin yleisimpien ja opetuskäytön kannalta hyödyllisimpien sosiaalisen median työkalujen esittelyyn.

Kuvio 1 Social Media Landscape (www.fredcavazza.net)

3.1 Blogit ja mikroblogit

Sanalla blogi tarkoitetaan verkkosivua tai -sivustoa, jolle käyttäjät saavat kirjoittaa oman makunsa mukaan merkintöjä. Kirjoittamista, sen määrää tai säännöllisyyttä ei ole rajoitettu, ja myös kuva- ja videomateriaalia on mahdollista julkaista. Sana blogi on alkuperältään englannin sanasta weblog, ja siitä käytetään myös nimityksiä weblogi, loki, verkkopäiväkirja ja nettipäiväkirja. Blogin kirjoittaminen ei vaadi mitään tiettyä työkalua tai palvelua, yleensä sitä ylläpidetään erilaisten blogi-palveluiden kautta.

Perinteisesti blogeissa uusin kirjoitus on ensimmäisenä pääsivulla ja vanhemmat kirjoitukset sen alla tai arkistoituna pääsivulta löytyvien linkkien takana. Blogi antaa kirjoittajalle mahdollisuuden ilmaista omia mielipiteitä ja jakaa oman elämän tapahtumia. Teksti voi joko aiheeltaan vaihtelevaa ja vapaata tai johonkin tiettyyn aihepiiriin keskittyneitä. Useat julkisuuden henkilöt ovat alkaneet kirjoittaa julkisesti nettipäiväkirjoja. Myös yritykset saattavat pitää blogeja tiedottaakseen sidosryhmille tuoreista tapahtumista.

Oman blogin perustamiseen on useita vaihtoehtoja. Blogi voidaan perustaa blogi-palvelun kuten esim. **vuodatus.net** -palvelun kautta (www.vuodatus.net). Blogi-palvelut tarjoavat yleensä mahdollisuuden tekstien ja kuvien lisäämiseen sekä vierailijoille kommentointimahdollisuuden. Myös yksinkertainen salasana suojaus on yleensä tarjolla. Vaihtoehtoisesti blogi voidaan myös perustaa kokonaan itse vuokraamalla web-hotellista kapasiteettia ja asentamalla sinne julkaisualusta, kuten esimerkiksi WordPress. Oman julkaisualustan käyttäminen antaa paremmat mahdollisuudet blogin muokkaamiseen, mutta on toisaalta myös huomattavasti työläämpi vaihtoehto kuin valmis palvelu.

Opetuskäytössä blogit tarjoavat mainion keinon jäsentää ja "pureskella" opittua asiaa. Blogi on paitsi keino kirjoittaa itselle ja lukijoille ylös hyödyllisiä asioita arkipäivän nikseistä muistikaavoihin, myös reflektoida omaa oppimisprosessia. Toisten blogeja lukemalla esimerkiksi etäkurssien opiskelijat voivat tutustuvat helposti toisiinsa ja kommentointimahdollisuus mahdollistaa mielipiteiden esittämisen. Blogin kautta saattaa kehittyä pitkiäkin kommentointi-keskusteluja

mielipiteitä herättävistä aiheista, joita joku tulee käsitelleeksi blogissaan. Opettajan pitämänä blogi on varsin hyödyllinen tiedon jakamisessa ja kysymysten esittämisessä. Opettaja pystyy myös helposti linkittämään hyödyllisiä sivustoja ja toimintaohjeita ryhmäläisten tueksi omaan blogiinsa.

Mikroblogi on blogi-tyyppi, jonka merkinnät ovat lyhyitä, tavallisesti korkeintaan 140 merkin mittaisia. Niitä käytetään yleensä tilannetietojen ilmoittamiseen. Käyttäjä voi siis kertoa lyhyesti vaikka mitä tekee tai mitä ajattelee. Myös monet muut sosiaalisen median sivustot, jotka eivät varsinaisesti ole mikroblogi-palveluja, sisältävät myös mikroblogien tyyppisiä ominaisuuksia (esim. Facebookin statuspäivitykset). Sivuston kautta on myös mahdollisuus seurata omalta sivultaan haluamiensa käyttäjien päivityksiä. Mikroblogit on yleensä suunniteltu niin, että niitä voidaan päivittää erityisillä pikaviestiohjelmilla, sähköpostitse ja tekstiviestien kautta, jolloin käyttäjä voi päivittää tilannetietoja missä vain.

Twitter on varmastikin suosituin markkinoilla olevista mikroblogi-palveluista. Twitterissä käyttäjä "twiittaa" maksimissaan 140 merkin kuulumisiaan, mielipiteitään tai jakaa linkkejä tms. Twitterissä käyttäjä voi valita henkilöitä, joita seuraa ja näkee näiden "twiittaukset". Lukuisat julkisuuden henkilöt, mm. presidentti Tarja Halonen sekä USA:n presidentti Barack Obama jakavat kuulumisiaan Twitterin kautta. (<http://twitter.com/>)

Toinen suosittu mikroblogi-palvelu on suomalainen **Qaiku**. Qaikussa käyttäjä kertoo (qaikuaa) mitä tekee, seuraa toisia, hakee apua pulmien ratkaisuun sekä myös itse auttaa tarvittaessa. Qaikussa voidaan osallistua keskusteluihin kavereiden, opiskelijatovereiden ja täysin vieraiden ihmisten kanssa. Qaikussa kirjoitetun tekstin voi myös kääntää toisille kielille. Sisällöt voi siis lukea niillä kielillä joita ymmärtää, tai haluaa oppia, mikä tekee siitä kielten opetukseen soveltuvan. Oma Qaiku-kanava voi luoda yhtenäisyyttä opiskelijaryhmään sisälle, mutta muihinkin keskusteluihin osallistuminen on täysin mahdollista. (www.qaiku.com)

3.2 Verkostoitumissovellukset

Facebook on ylivoimaisesti suurin verkostoitumispalveluista yli viidellä sadalla miljoonalla käyttäjällä. Facebookin ytimen muodostavat käyttäjien profiilit valokuvineen, tietoineen ja statuspäivityksineen. Statuspäivityksiä voidaan ajatella eräänlaisina mikroblogi-kirjoituksina. Päivitykset ovat yleensä yhdestä sanasta pariin lauseeseen pitkiä. Statuspäivitysten lisäksi käyttäjät voivat liittää profiiliinsa kuvia, videoita ja muistiinpanoja. Näiden lisäksi Facebook sisältää myös sähköpostinkaltaisen yksityisviestipalvelun ja reaaliaikaisen kahdenkeskisen keskustelun palvelun eli "chatin". Facebook on hyvää vauhtia syrjäyttämässä perinteiset kahdenkeskiset chat-sovellukset, kuten esim. MSN Messengerin. (<http://www.facebook.com>)

Facebookin tärkeimmät kilpailuvaltit ovat laajin käyttäjäkunta ja avoin ohjelmistorajapinta. Verkostoitumissovelluksen tärkein ominaisuus on sen kattavuus. Kaikki kontaktit löytyvät yhdestä paikasta. Lisäksi avoin ohjelmistorajapinta mahdollistaa kolmansien osapuolien sovellukset Facebook-alustalle. Tosin tämä on myös riski, joka konkretisoituu Facebook-haittaohjelmien muodossa. Toistaiseksi nämä haittaohjelmat eivät onneksi ole yltäneet haittavaikutuksissaan perinteisten virusten tai haittaohjelmien tasolle.

Ehkä hyödyllisin ominaisuus opiskelukäyttöön Facebookissa on ryhmät. Ryhmät voivat olla avoimia, suljettuja tai salaisia. Myös kuvien, videoiden ja muistiinpanojen jakaminen ryhmän sisällä on mahdollista. Huonona puolena on, että se ei kuitenkaan mahdollista varsinaista tiedostojakoa (word, pdf, PowerPoint tms.). Yrityksille ja myös oppilaitoksille oman Facebook-profiilin tai sivun perustaminen tarjoaa edullisen ja tehokkaan markkinointi- ja tiedottamiskanavan.

LinkedIn on verkkotoitumispalvelu, jonka pääpaino on ammatillisessa verkostoitumisessa ja käyttäjän ammattiminän esille tuomisessa. LinkedIn tarjoaa työnhakijalle ilmaisen kanavan oman ammattiminän mainostamiselle ja rekrytoijalle maksullisia headhunting-palveluita (www.linkedin.com). LinkedIn luo automaattisesti verkostoja käyttäjän profiilin perusteella (Wuorisalo 2006).

Oppilaitosten kannattaisi pohtia LinkedIn-palvelun hyödyntämistä mm. alumniyhteydenpidossa.

Friendster on peleihin keskittyvä verkostoitumispalvelu, joka ei ole onnistunut kunnolla lyömään läpi Suomessa. Aasiassa Friendster on kuitenkin suosituin käytetyistä verkostoitumispalveluista (<http://www.friendster.com/>).

MySpace on verkostoitumis- ja yhteisöpalvelu, jossa myös mahdollista pitää blogia. Sovelluksessa on laajat mahdollisuudet oman profiilisivun muokkaamiseen HTML-/CSS -kielillä. (www.myspace.com)

3.3 RSS-syötteen (Really Simple Syndication)

RSS-syötteen ovat käyttökelpoisia uutisten ja blogien seuraamisessa. RSS-syötteen lukemiseen on useita vaihtoehtoja. Syöte voidaan ladata omaan sovellukseensa, kuten esim. eSobi tai selaimen lisäosalla suoraan web-selaimeen. On olemassa myös verkkopalveluita, joiden kautta syötettä voidaan lukea (esim. iGoogle). Tällöin itse päätelaitteelle ei tarvitse asentaa mitään ja syöte on luettavissa mistä tahansa. Kaikki palvelut eivät kuitenkaan tarjoa RSS-syötettä, koska RSS-syötettä lukeva käyttäjä ei näe kaikkia palvelun mainoksia ja mahdolliset mainokset on helpompi karsia RSS-syöttestä kuin web-sivustolta.

Yksinkertaistettuna voidaan sanoa, että RSS-syötteen hyödyntäminen nopeuttaa blogien ja uutispalvelujen seuraamista. Käyttäjän ei enää tarvitse käydä erikseen jokaisella seurattavalla sivustolla vaan lukija kerää syötteen yhteen paikkaan (selain, sivusto tai sovellus), josta käyttäjän on helppo otsikoiden perusteella poimia itseään kiinnostavimmat uutiset tai päivitykset. RSS-syötettä tarjoavia uutispalveluita ovat mm. Uusi Suomi (www.uusisuomi.fi/rss) sekä Yle (www.yle.fi/uutiset/rss/paauutiset.xml).

3.4 Wikit

Wiki on verkkosivusto, jonka sisältöä käyttäjät voivat itse muokata. Usein se ei edes vaadi sivustolle kirjautumista. Muutosten tekemisen helppous, sekä palvelun vuorovaikutteisuus tekevät wikistä tehokkaan yhteisöllisen kirjoittamisen työkalun. Nimi wiki tulee havaijin kielen ilmaisusta "wiki wiki", joka tarkoittaa nopeaa. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Wiki>)

Käyttötarkoitukseltaan wikejä on monenlaisia. Osa niistä on yritysten sisäisiä sisällönhallintajärjestelmiä, eräänlaisia ryhmätyöohjelmistoja korvaavia tietokokonaisuuksia, joita käytetään sisäiseen viestintään ja projektinhallintaan. Monissa oppilaitoksissa niitä käytetään ryhmätyöskentelyyn ja tiedon välittämiseen luokissa tai pienryhmissä. Wikejä voidaan hyödyntää myös harrastustoiminnassa ja ryhmien kiinnostuksen aiheiden jakamisessa.

Wikit ovat erittäin käyttökelpoinen ja nykyään myös yleisesti käytetty opetuksen työvälineenä. Wikejä voidaan käyttää opiskeluryhmän itsenäisenä työvälineenä, tai opetusta ja opiskelua varten rakennettuna alustana. Perinteisiin verkkosivuihin verrattuna wiki on nopea päivittää sen yksinkertaisen tekniikan avulla miltei tahansa tietokoneelta. Ulkoasu on rajallinen, mutta tekstien jakamiseen ja prosessin omaiseen muokkaamiseen wiki soveltuu hyvin. Opettajien on syytä varata aikaa tutustumiseen ja huolehtia, että oppilaat saavat toimintamalliin liittyvää opastusta wikin käyttämiseen, pelkästään wikin tarjoaminen materiaalintuotannon tueksi ei välttämättä riitä, tai ainakaan silloin siitä ei voida odottaa samanlaista hyötyä. Kurssin aluksi opettajan onkin syytä tehdä selväksi kurssin toimintaperiaatteet wikissä.

Opiskelijat voivat tuottaa yhteistä aineistoa wikeissä. Wiki mahdollistaa prosessikirjoittamisen, joten se on käyttökelpoinen harjoitustöissä ym. kirjallisissa tuotoksissa. Mikäli opiskelijaryhmä sijaitsee etäällä toisistaan, on kirjallisten töiden kirjoittaminen wikin avulla huomattavasti helpompaa kuin työn lähettely sähköpostin liitteenä ja sitä kautta mahdollisesti syntyvät versiointiongelmat. Wikissä ongelmana voi olla yhtäaikaisten muokkaukset.

Wikipedia-tietosanakirja lienee tunnetuin ja laajin wikeistä. Wikipedia on yksityisten ihmisten omalla ajallaan kirjoittama ja luoma tietosanakirja. Wikipediaa ylläpitää The Wikipedia Foundation. Wikipedian tärkein ajatus on, että artikkeleita voi kirjoittaa kuka tahansa ja artikkelien laatu perustuu käyttäjien vertaisarviointiin. (www.wikipedia.fi)

Suomessa paljon käytetty wiki-palvelu on **Wikispaces**, jonne jokainen voi perustaa oman wikin. Wiki voi olla avoin tai käyttö rajattu tunnuksilla. Perustaso on ilmainen ja sisältää 2Gb tallennustilaa. Maksamalla 5USD/kk pääsee eroon mainoksista ja saa käyttöön lisää tietoturva-asetuksia. (www.wikispaces.com) Vastaavan tyyppinen wiki-palvelu, joka on Suomessa monien oppilaitosten käytössä, on Confluence. Wiki-tiloja perustettaessa on syytä pohtia onko työtila avoin vai suljettu vai siltä väliltä. Täysin avoin wiki on kaikkien sinne löytävien vapaasti muokattavissa. Täysin suljettu wiki taas ei näy muuta kuin kirjautuneille jäsenille, mikä mahdollistaa arkaluontoistenkin asioiden jakamisen. Näiden väliltä on wiki, joka on kaikille näkyvä, mutta sisällön tuottaminen ja muokkaaminen vaatii rekisteröinnin. Siinä mielessä avoinkin wiki on turvallinen, että sinne harvoin eksyy ulkopuolisia, koska wikin tarkka osoite tulee tietää.

3.5 Ryhmätyöalustat

Ryhmätyöalustat ovat sosiaalisen median sovelluksia, joille ominaista ovat hyvät ryhmätyö- ja julkaisuominaisuudet. Ryhmätyöalusta voidaan hankkia palveluna (esim. Ning) tai ohjelmistona joka asennetaan itse web-palvelimelle (esim. WordPress). Ryhmätyöalustan hankkiminen palveluna vaatii vähemmän työtä, mutta oman web-palvelimen pystyttäminen mahdollistaa paremman muokattavuuden. Myös wiki-sovelluksien voidaan monilta ominaisuuksiltaan katsoa kuuluvan ryhmätyöalustoihin.

Ning on sosiaalisen median palvelu, jossa käyttäjät voivat muodostaa itse omia yhteisöjään. Ningiä on kenties helpoin verrata päällisin puolin Facebookiin, koska niistä löytyy paljon yhtäläisyyksiä. Suurin ero näiden kahden välillä on se, että Ningiä voi muokata suhteellisen vapaasti niin ulkoasultaan kuin toiminnoiltaan. Ning on maksullinen palvelu.

Ning tarjoaa runsasta toiminnallisuutta ja sen yhteisöt voivat olla joko suljettuja tai avoimia. Lisäksi voidaan valita lukuisista eri toiminnoista, mitä perustettavan yhteisön olettaa tarvitsevan. Käyttäjät voivat esimerkiksi laittaa esille tiedostoja, valokuvia, musiikkia tai videoita, lähettää yhteisön sisäistä sähköpostia, chattailla, merkata ylös erilaisia tapahtumia, kommentoida edellä mainittuja, sekä pitää blogia tai keskustella forumilla.

Ningin opetuskäyttöä tukee sen monipuoliset toimintomahdollisuudet, joten osallistujien ei tarvitsisi luoda tunnuksia useampaan eri palveluun. On siis mahdollista tarjota Ningin sisällä blogit, wiki-tyyliset sivustot, chatit ym. toiminnot. Tämä helpottaa myös esimerkiksi tapahtumien seuraamista, kun periaatteessa yhtä sivua vilkaisemalla näkee onko uutta sisältöä ilmestynyt mihinkään Ning-yhteisön alueelle. Ningin käyttäminen vaatii siis jonkin verran opettelua, joskin kokemus muista vastaavista palveluista auttavat toimintojen omaksumista. Ning-yhteisö on helppo luoda ja sen muokkaaminen ei vaadi alussa paljoakaan taitoja, mutta yhteisöjä voi muokata myös PHP-ohjelmointikielen avulla, joka mahdollistaa monipuolisemmat muokkausmahdollisuudet kuin pelkät perustoiminnot.

Ningin käyttäjäksi rekisteröityminen on ilmaista. Aiemmin myös Ning-yhteisön perustaminen oli ilmaista. Tällöinkin siitä oli olemassa myös maksullinen versio, jossa oli tiettyjä lisäpalveluita. Kevään 2010 aikana Ning muuttui kuitenkin maksulliseksi palveluksi ja tämän takia sen käytettävyys opetuksen tukena hankaloitui, koska monellakaan kurssilla ei ole erikseen budjetoitu Ningin kaltaisiin työkaluihin. (www.ning.com)

Myös **Google docs** voidaan lukea ryhmätyöalustojen joukkoon. Google docs sisältää tekstinkäsittelyn, taulukkolaskennan, piirto-ohjelman, valintalomakkeiden luonti -ohjelman ja esitysgrafiikkaohjelman. Google docsiin tarvitaan Google-tili. Google docs toimii web-selaimessa, joten itse päätelaitteelle ei tarvitse asentaa mitään. Google docs on perinteisiin toimistosovelluksiin (Microsoft Office, OpenOffice) verrattuna erittäin pelkistetty, mutta kuitenkin täysin riittävä suurimpaan osaan koulussa tehtävistä

harjoitustöistä. Toimintojen vähentäminen yksinkertaistaa myös käyttöliittymää ja tekee sovelluksen omaksumisesta nopeampaa ja helpompaa.

Google docsin oikeuksien hallinta on myös riittävän laaja suurimpaan osaan tarpeista. Dokumentin voi määrittellä yksityiseksi, täysin avoimeksi tai siten, että sen pääsee lukemaan oikealla linkillä. Vaikka dokumentti olisikin määritelty yksityiseksi, voidaan siihen kuitenkin jakaa oikeuksia useammille käyttäjille. Tällöin oikeuksia on kolmea tasoa, omistus-, kirjoitus- ja lukuoikeudet. (docs.google.com)

Ryhmätyöalusta eroaa julkaisualustoista, kuten esimerkiksi WordPressistä, ryhmätyöominaisuuksiensa takia. Julkaisualustassa ei välttämättä ole lainkaan ryhmätyöominaisuuksia tai ne ovat kehittymättömiä.

3.6 Keskustelupalstat

Web-pohjainen keskustelupalsta on yksinkertaisimmillaan sivusto, jonne käyttäjät voivat lisätä selaimensa kautta tekstiä. Hyvällä keskustelupalstalla on selkeä rakenne ja käyttäjiltä vaaditaan rekisteröityminen palveluun. Lisäksi voidaan olettaa, että keskustelu on jollain tasolla moderoitu. Web-pohjaisia keskustelupalstoja ovat esimerkiksi Suomi24 ja Relaa.com.

Web-pohjaiset keskustelupalstat ovat viime aikoina vallanneet alaa Usenet-keskustelupalstoilta. Usenettiä voidaan kuvailla hybridiksi sähköpostin ja web-pohjaisen keskustelupalstan välillä. Nykyään helpoin tapa tutustua usenet-keskusteluihin on groups.google.com:in kautta. Tällöin ei tarvita erillistä news-lukijaa vaan news-ryhmät ovat luettavissa web-selaimen kautta.

3.7 Pikaviestimet

Pikaviestimien ja chat-palveluiden kirjo on tällä hetkellä valtava. Useat Web 2.0 palvelut sisältävät chat-palvelun, esimerkkeinä Facebook ja Gmail. Saatavilla on kuitenkin myös joitain palveluja, joiden ydin on edelleen viestipalvelu.

Tällaisia ovat esim. IRC, MSN-Messenger, Skype ja erilaiset web-pohjaiset chat-sivustot.

On hiukan kyseenalaista voidaanko kaikkia pikaviestimiä ajatella kuuluvaksi sosiaaliseen mediaan, mutta kaikissa pikaviestimissä on kuitenkin jotain sosiaalisen median piirteitä. Pikaviestimet eroavat ryhmänä muista sosiaalisen median sovelluksista siinä mielessä, että monipuolisimmat sovellukset vaativat pääteohjelman. Yksinkertaisempia chat-sovelluksia voi käyttää selaimen välityksellä. Osaa sovelluksista voi käyttää joko pääteohjelmalla tai web-sivun kautta (esim. www.iloveim.com).

Skype on suosittu nettipuhelinpalvelu. Skype mahdollistaa videopuhelut kahden Skype-sovelluksen välillä, mutta myös puhelut Internetistä puhelinverkkoon. Skyphen peruskäyttö on ilmaista. Ilmaiskäyttö sisältää chatin ja videopuhelut samanaikaisesti usean Skype-sovelluksen välillä. Palvelusta maksamalla saadaan mukaan myös soitot Skypestä puhelinverkkoon. Maksulliseen palveluun on myös mahdollista lisätä puhelinnumero, jolloin matka- tai lankapuhelimesta on mahdollista soittaa Skype-käyttäjälle. (www.skype.com)

Adobe Connect Pro eli ACP on monipuolinen verkkokokous- ja web-viestintäjärjestelmä reaaliaikaisten tapaamisten, verkko-opiskelun tai online-esittelyjen järjestämiseen. Kokoukset pidetään ympäristöön perustettavissa virtuaalisissa huoneissa. ACP hyödyntää äänen ja kuvan lisäksi erilaisia tiedostojen (tekstitiedostot, kalvot, kuvat ym.) jakotyökaluja, yhteistä ”fläppitaulua”, johon osallistujat voivat lisätä tekstiä sekä kuvioita piirto-ohjelmaa käyttäen. Lisäksi verkkokokouksissa on helppo järjestää erilaisia äänestyksiä, sekä salaisia että avoimia.

ACP on periaatteessa hyvin yksinkertainen käytettävyydeltään ja peruskäyttöön tarvitaan vain tietokone, jossa on nettiyhteys ja selaimen Flashplayer-laajennus sekä mikrofoni ja kuulokkeet. Headset -kuuloke-mikrofoni-yhdistelmä on suositeltava äänen kiertämisen ehkäisemiseksi. Myös nettikamera on suositeltava, jotta kommunikaatiosta tulisi vuorovaikutteisempaa.

Yksinkertaisuudesta huolimatta käytössä ilmenee usein ongelmia (mm. äänen kanssa), jotka kuitenkin usein liittyvät mikrofonin asetuksiin.

ACP:tä voidaan hyödyntää opetuksessa monin tavoin ja se onkin yleistynyt viime vuosina kovasti opetuksen apuvälineenä. Yksisuuntainen luento on mahdollista lähettää ACP:n kautta mihin tahansa maailmalle videoluennon tavoin. Se voidaan toteuttaa joko kokonaan verkon välityksellä tai osalle lähiopetuksena ja osalle etäopetuksena. Myös vuorovaikutteinen opetus voidaan hoitaa joko kokonaan etänä (kaikki omilla koneilla) tai osalle lähiopetuksena ja osalle etäopetuksena (etäyhteydellä olevat voivat olla joko kaikki omilla koneillaan tai kokoontuneena yhteen paikkaan).

3.8 Dokumenttien ja videoiden jakopalvelut

SlideShare on vauhdilla yleistynyt dokumenttien jakopalvelu joka on tarkoitettu PowerPoint-esitysten jakamiseen. palvelun perusversio on ilmainen. SlideShareen voi luoda omat tunnukset ja koota sinne omia kalvosarjoja pidetyistä esityksistä tai luennoista. Kuka tahansa voi käydä katsomassa kalvot jälkikäteen, joten se soveltuu hyvin myös opetusmateriaalin jakoon. (www.slideshare.net)

YouTube on Googlen omistama Internetissä toimiva videopalvelu. YouTubessa käyttäjä voi lisätä nettiin omia videoita tai katsoa ja ladata muiden käyttäjien lisäämiä videoita. YouTube on Internetin suosituin suoratoistovideopalvelu, ja katsojamäärät ovatkin suosittujen videoiden osalta valtavia. YouTube-videoiden formaatti on Adobe Flash Video. (www.youtube.com)

YouTubessa on paljon "roskaa", mutta myös paljon hyödyllisiä, opetuskäyttöön soveltuvia videoita, vaikka niiden perkaaminen massasta voi olla työlästä. Myös opettajien ja opiskelijoiden tuotosten jakaminen YouTubessa on tehokas tapa levittää osaamista ja asiantuntemusta.

3.9 Linkkien jakopalvelut

Delicious.com on Yahoos omistama palvelu, jossa käyttäjät voivat jakaa omia linkkejään. Linkeille annetaan tageja eli avainsanoja, joilla linkkejä luokitellaan ja haetaan. Delicious.comin tagit ovat avoimia, eli käyttäjän ei tarvitse valita tageja valmiilta listalta vaan tagi voidaan valita täysin vapaasti. Palvelu tosin osaa myös ehdottaa sopivimpia tageja. Linkkejä voidaan etsiä tagien perusteella tai verkottamalla tuttujen kanssa, jolloin linkkejä jaetaan yhteisössä. Koska omat linkit eivät ole enää pelkästään yhdellä koneella, ovat ne käytettävissä mistä tahansa. (www.delicious.com)

Digg on vuonna 2004 aloittanut ja kenties kaikkein tunnetuin sosiaalinen uutisten suodatuspalvelu. Käyttäjät tallentavat linkkejä ja antavat niille tageja. Linkin ensimmäisenä lisännyt kirjoittaa pienen kuvauksen linkistä ja linkin myöhemmin lisänneet lisäävät linkin vain profiiliinsa ja antavat sille kannatusäänensä. Kun linkki saa tarpeeksi kannatusääniä se nousee palvelun etusivulle. (Kalliala ja Toikkanen (2009, 133) Diggia voidaankin luonnehtia enemmänkin sosiaalisesti uutispalveluksi kuin varsinaiseksi linkkien jakopalveluksi. (www.digg.com))

Opetuskäytössä linkkien jakopalveluita voi hyödyntää ainakin kurssi- / oppiainekohtaisten linkkien jakamiseen. Usein linkkivinkkejä annetaan opiskelijoille pitkin kurssia, mutta nämä palvelut mahdollistavat niiden kokoamisen yhteen paikkaan.

3.10 Työkaluohjelmat

Työkaluohjelmista opetuskäyttöön soveltuvimpina voidaan pitää erilaisia käsitekarttaohjelmia. **Mindmeister** on Internet-pohjainen käsitekarttojen laatimiseen tarkoitettu työkalu. Ilmaiseen palveluun kuuluu kolme käsitekarttaa, joiden jälkeen on maksettava palvelun käytöstä. Vanhimpia käsitekarttoja voi kuitenkin poistaa ja sitä myötä saada lisää käsitekarttoja. Ohjelma mahdollistuu oman käsitekartan jakamisen muiden kanssa (joko katseluoikeus tai muokkausoikeus), joten se mahdollistaa käsitekarttojen luomisen, työstämisen

ja muokkaamisen ryhmässä prosessimaisesti. Käsitekartan voi muuttaa kuvaksi, pdf-, tai rtf-muotoon ja sen voi julkaista helposti blogissa tai web-sivulla.

MindMeister on kätevä käsitekarttaohjelma, joka sopii hyvin oppimisen tueksi. Käsitekarttatyöskentely MindMeisterin avulla sopii hyvin yhteisöllisen oppimiseen ja etäopiskeluun, koska käyttäjät voivat työstää käsitekarttaa yhtäaikaisesti omilta koneiltaan. Parhaiten MindMeister toimii, kun sitä käytetään prosessimaisesti, jolloin opiskelijat työstävät sitä yksi kerrallaan, jonka jälkeen toiset kommentoivat ja työstävät käsitekarttaa edelleen. Käsitekartta on todella hyvä työkalu tiivistää laajaa tietomäärä tiiviimpään ja helpommin ymmärrettävään muotoon. Opetuskäyttöön käsitekarttatyökalu sopii erinomaisesti, mutta se vaatii tietysti perehdytystä. Sen avulla opettaja saa helposti tiedon opiskelijan oppimisprosessista, koska se vaatii tietojen yhdistelyä, jäsentelyä ja tiivistämistä. (www.mindmeister.com)

Muita yhteisöllisiä opetuskäyttöön soveltuvia käsitekarttaohjelmia ovat esim. Bubbl.us sekä Mind42.

4 SOSIAALINEN MEDIA OPETUSKÄYTÖSSÄ

Tässä luvussa käydään tarkemmin läpi mitä sosiaalinen media tarjoaa opetukselle ja miksi sitä kannattaisi opetuskäytössä hyödyntää. Lisäksi käydään läpi mitä sosiaalisen median käyttö vaatii opettajalta ja opetuksen suunnittelulta, sekä mikä on opettajan merkitys yhteisöllisessä oppimisprosessissa.

4.1 Miksi sosiaalista mediaa?

Opiskelu on muuttunut ja monipuolistunut merkittävästi viime vuosina. Työskentely voi tapahtua joko lähiopiskeluna, etäopiskeluna tai näiden yhdistelmänä eli monimuoto-opiskeluna. Myös opiskelijoiden tapa oppia on muuttunut Internetin myötä. Opiskelijoilla on käytössään uudenlainen pääsy tietoihin ja samalla verkko mahdollistaa entistä paremmin konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaisen oppimisen (Haasio & Haasio, 2008).

Suurin osa opiskelijoista käyttää sosiaalista mediaa vapaa-ajallaan, ja näin käyttö- ja toimintatavat ovat jo opiskelijoiden hallussa. Opettajien tehtävänä olisikin ottaa nämä taidot ja välineet tehokkaaseen opetuskäyttöön. Opiskeluympäristöjen kehittäminen ympäröivän yhteiskunnan tasolle vaatii opettajilta uuden toimintamallin omaksumista. Sosiaalisen median tarjoamat uudet mahdollisuudet opettajien ja opiskelijoiden verkottumiselle, opetuksen eriyttämiselle, opiskelijoiden kollaboratiivisuudelle sekä opetuksen henkilökohtaistamiselle ovat avanneet uuden lehden tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytössä. (Lounaskorpi 2009, 163-165.)

Sosiaalisen median opetuskäyttöä edelsi verkko-opetuksen yleistymisen, mutta sosiaalinen media on paljon muutakin. Sosiaalinen media monipuolistaa opiskelumuotoja, ja erilaiset oppimisalustat helpottavat opettajaa opetuksen teknologiassa ja hallinnossa. On kuitenkin muistettava, että sosiaalinen media ei vähennä pedagogisen suunnittelun työtä vaan pikemminkin päinvastoin. (Kalliala & Toikkanen, 2009, 12.)

4.2 Opetuksen suunnittelu

Kun sosiaalista mediaa käytetään oppimisen välineenä, eikä niinkään oppimisen kohteena, sen ei pitäisi näkyä oppimisen substanssin, tavoitteiden, kohteiden ja arviointikriteerien määrittelyssä. On tärkeää muistaa, että sosiaalinen media ei saa olla itseisarvo, vaan sen tulisi edistää itse oppimista. Sosiaalisen median käyttö tulee suunnitella tarkoin ja sen käyttö tulee olla perusteltua. Sosiaalisen median avulla toteutettu opetus ei saa pirstaloita oppimisprosessia irrallisiksi ja hallitsemattomiksi osiksi. (Kalliala & Toikkanen, 2009, 12.)

Kallialan ja Toikkasen (2009) mukaan sosiaalisen median avulla toteutettavan opetuksen suunnittelu sisältää yhdeksän vaihetta:

1. Substanssin kuvaaminen
2. Osaamisen tavoitteiden määrittely
3. Oppimisen kohteiden määrittely
4. Arviointikriteerin määrittely
5. Oppimisprosessin suunnittelu
6. Oppimisprosessin ohjauksen organisointi
7. Ohjausaikataulun suunnittelu
8. Ohjauksen työvälineiden valinta
9. Oppimisprosessin rakentaminen verkkoon
10. Oppimisprosessin toteutus ja
11. Reflektio ja muutokset

Näistä vaiheista vain kahteen viimeiseen sisältyy sosiaalisen median välineiden valintaan ja käyttöönottoon liittyvää suunnittelua kun taas ensimmäiset vaiheet vastaavat lähiopetuksen suunnittelua. (Kalliala & Toikkanen, 2009, 12.) Tämä osoittaa, että sosiaalisen median opetuskäyttö ei vaadi perinteiseen opetukseen verrattuna tavattoman paljoa enempiä töitä.

4.3 Opettajan merkitys yhteisöllisessä oppimisprosessissa

Yhteisöllisessä oppimisessa opettaja ei ole pelkästään tiedon jakaja, vaan hän oppii yhdenvertaisesti opiskelijoiden kanssa. Jokaisella opiskelijalla on omat oppimistavoitteensa ja omat vahvuutensa, ja sosiaalinen media mahdollistaa näiden jakamisen muiden opiskelijoiden kanssa. Opettajan tehtävänä on olla oppimisen asiantuntija, joka kykenee ohjaamaan opiskelijoita heidän oppimisessaan mielekkään oppimisen näkökulmasta. Oppimisprosessin tavoitteena on saavuttaa synergiaetuja; opiskelijaryhmä kykenee yhdessä saamaan aikaan oppimistuloksia, mihin opiskelija ei yksin pystyisi. (Kalliala & Toikkanen 2009, 13.)

Oppimisprosessin ohjaus on tärkeä vaihe prosessissa. Sillä tarkoitetaan kaikkia niitä keinoja, joita käytetään oppijan oppimisen edistämiseksi. Ohjauksessa on tärkeää saada oppija aktivoitumaan ja käyttämään sekä kehittämään metakognitiivisia taitojaan. Ohjauksen pyrkimyksenä on itseohjautuvuus, eli saada opiskelija ohjamaan toimintaansa mahdollisimman itsenäisesti. Verkko-opetuksessa ohjausta ei nähdä pelkästään opettajan antamaksi henkilökohtaiseksi palautteeksi, vaan ohjaus koostuu useista eri vaiheista. Ensisijaisesti verkko-oppimista tulisi ohjata oppijan tiedonprosessointia ohjaavilla työtavoilla, kuten oppimistehtävien annolla ja pedagogisilla malleilla, ja vasta toissijaisesti henkilökohtaisella palautteella. (Koli & Silander 2003, 80-82.)

5 KYSELYN TULOKSET

Tässä luvussa käsitellään tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opettajille lähetetyn kyselyn (liite 1) vastauksia. Kyselyssä kartoitettiin opettajien kokemukset sosiaalisen median käytöstä, sekä opettajien suunnitelmia ja toiveita sosiaalisen median opetuskäytön suhteen

5.1 Sosiaalisen median hyödyt opettajien kokemana

Kaikki opettajat, jotka olivat sosiaalista mediaa hyödyntäneet, näkivät sen käytössä hyötyjä. Sosiaalisella medially voidaan parantaa opetuksen laatua ja tehostaa opiskelijoiden oppimista.

Suurimmiksi sosiaalisen median eduksi koetaan vapaus paikasta ja ajasta, niin opiskelijoiden työn suhteen, kuin myös opettajien oman työn suhteen. Varsinkin ulkopuolisten kumppanien kanssa työskentely on helpottunut. Myös vähentynyt matkustaminen nähdään etuna.

Sosiaalisen median ajasta ja paikasta vapauttava vaikutus nähdään parantavan myös oppilaan itseohjautuvuutta. Erityisesti aikuisopiskelijoille sosiaalisen median suoma vapaus mahdollistaa paremmin elämäntilanteeseen sopivan opintojen jaksottamisen. Toisaalta ilman määrätietoista asennetta opiskelua kohtaan tällainen lisääntynyt vapaus voi olla myös haitallista.

Yhteisöllisyys nähdään myös suurena sosiaalisen median tuomana hyötynä. Etenkin yhteisölliseen kirjoittamiseen ja erilaisiin ryhmiin sosiaalinen media luo hyvät mahdollisuudet.

Viestintä sosiaalisen median välityksellä nähdään hyvänä tukena perinteisten tapojen rinnalle, mutta sen ei kuitenkaan koeta korvaavan kasvotusten tapahtuvaa viestintää.

5.2 Sosiaalisen median haasteet opettajien kokemana

Tietoturva ja tietosuoja koetaan ongelmalliseksi sosiaalisen median käytössä. Opiskelijoita ei voi pakottaa tuottamaan materiaalia julkisiin palveluihin, koska tämä heikentäisi opiskelijan tietosuojaa. Sellaiset tehtävät, jotka vaativat arkaluontoisten tai henkilökohtaisen tunnistamisen mahdollistavien tietojen jakamisen nähtiin ongelmallisina. Myös yritysten kanssa tehtävät projektityöt asettavat vaatimuksia tietosuojalle. Opettajan vastuulle jää pohtia minkälaisissa tehtävissä sosiaalista mediaa kannattaa käyttää.

Uusien sovelluksien asentaminen koulun koneille koettiin usein ongelmaksi. Toisaalta myöskään opiskelijoita ei voida velvoittaa asentamaan ohjelmia omille koneilleen. Tämä koskee tietysti vain pientä osaa sosiaalisen median palveluista, koska suurin osa palveluista ei tarvitse asennettuja ohjelmistoja, vaan ne toimivat suoraan selaimessa.

Opettajat toivat myös esille joitakin tekniset haasteet. ACP:n käyttö on koettu hyödyllisenä, mutta usein sitä käytettäessä on ilmennyt teknisiä ongelmia, mm. äänen kiertämistä.

Ongelmana nähtiin myös se, että opiskelijat vierastavat uusien sovelluksien käyttöönottoa. Useimmat opiskelijat käyttävät vapaa-ajallaan jo monia sosiaalisen median sovelluksia. Käyttäjätunnusten ja salasanojen kirjo on jo usein todella laaja, joten senkin puolesta uusi sovellus voi aiheuttaa vastustusta. Muutosvastarintaa on tietysti havaittavissa aina kun uusia menetelmiä otetaan käyttöön, joten käyttö tulee pystyä perustelemaan. Myös se, että käytetään opiskelijoiden valmiiksi tuntemia sovelluksia, ratkaisee tämän ongelman.

5.3 Opettajien suunnitelmat ja toiveet sosiaalisen median opetuskäytön suhteen

Suurin osa kyselyyn vastanneista opettajista näkee sosiaalisen median käyttöönoton välttämättömänä. Koska sosiaalisen median palveluita käytetään

työelämässä yhä enenevässä määrin, on tärkeää, että opiskelijat tutustutetaan näihin palveluihin jo opintojen aikana. Koska vaihtoehtoja on lukematon määrä, näkevät opettajat tärkeänä, että opetuksessa pitäisi pyrkiä keskittymään niihin palveluihin, joita todennäköisimmin käytetään työelämässä, ja jotka ovat johtavassa markkina-asemassa.

Moni opettajista suunnitteli käyttävänsä sosiaalista mediaa ryhmätyöskentelyn tukena. Käyttötarkoituksia voisivat olla prosessikirjoittaminen sekä ryhmän jäsenten välinen yhteydenpito.

Joku suunnitteli myös mahdollisuuksien mukaan käyttävänsä sosiaalista mediaa opiskelijoille suunnattujen kyselyjen tekemiseen sekä palautteiden ja ilmoittautumisten keräämiseen.

Eräs opettaja kertoi mielenkiintoisen idean käyttää sosiaalisen median sovelluksia ohjelmoinnin opetuksessa. Tällöin opiskelijoiden tuottama ohjelmakoodi tehdään esimerkiksi Facebook-ympäristöön sopivaksi. Koska suurin osa opiskelijoista käyttää Facebookia vapaa-ajallaan tuo tämän tapainen opetussisältö mielenkiintoa opetettavaa aihetta kohtaan.

Useampi opettaja toi myös esille tarpeen opettaa opiskelijoille sosiaalisen median käyttöä itsessään. Tällä tarkoitetaan sellaisten kysymysten käsitteleminen, kuten esim. miten sosiaalisen median palveluissa käyttäytyään ja miten kannattaa toimia ja mitä kannattaa jakaa oman tietosuojan kannalta. Termit nettietiketti (miten netissä käyttäytyään?) ja nettipersoonaa (mitä sinusta löytyy netistä?) ovat monelle opiskelijalle vieraita ja niihin tulisi kiinnittää huomiota.

6 SOSIAALISEN MEDIAN SUUNNITELMA TIETOJENKÄSITTELYN OPETUSKÄYTTÖÖN

Tässä luvussa esitellään opettajille laadittu ohjeistus sosiaalisen median käyttöön. Tämä on eritelty kahteen eri näkökulmaan; a) sosiaalinen media opetuksen sisältönä, sekä b) sosiaalisen median sovellukset oppimisen tukena, joihin molempiin annetaan konkreettisia esimerkkejä sekä sovellussuosituksia.

6.1 Sosiaalisen median perusohjeet opettajille

Sosiaalisen median käytölle on myös monia haasteita, ja se vaatiikin huolellista suunnittelua ja perehtymistä. Edu.fi sivustolla on koottu tietoa, lainsäädäntöä ja opastusta, joka liittyy sosiaalisen median palveluiden opetuskäyttöön, joten siihen kannattaa tutustua huolella.

Tärkeää on lukea sovellusten käyttöehdot huolella. Tietoturva- ja tietosuojasiat on otettava huomioon, kun tietoa luodaan tai siirretään sosiaaliseen mediaan. On myös pohdittava onko sovellus avoin vai suljettu, sekä minkälaista tietoa opiskelijoiden odotetaan siellä jakavan. Mitään yksityistä tai arkaluonteista tietoa ei pitäisi sovelluksissa jakaa.

Myös tekijänoikeusasiat vaativat huolellista pohdintaa. On myös pohdittava, miten erilaisissa palveluissa on mahdollista suojata tietoja, ja luovutetaanko tekijänoikeudet palvelun ylläpitäjälle siinä vaiheessa kun tiedot siirretään palveluun. Tällaisia sovelluksia, joissa käyttäjä luopuu tekijänoikeuksistaan, olisi syytä välttää. On mietittävä, että hallinnoivatko opiskelijat sosiaalisessa mediassa olevia tietoja vai onko se opettajan tehtävä. Yhteisöllisesti tuotettujen tekstien omistajuutta on myös syytä pohtia.

Suosittelavaa olisi käyttää EU-maassa sijaitseva palvelua aina kun mahdollista, sillä lainsäädäntömme kieltää henkilötietojen viemisen EU-alueelta muihin kuin

luotettaviin maihin. Suuri osa sosiaalisen median palveluista tuotetaan maissa, joiden tietosuojalainsäädäntö ei ole EU-maiden yhteisen lainsäädännön tasolla, esimerkiksi Yhdysvalloissa. On huomioitava, että palvelun verkko-osoitteen maatumus, esimerkiksi fi-pääte, ei vielä kerro sitä, missä maassa palvelin sijaitsee oikeasti. Oikea sijainti ja noudatettava lainsäädäntö löytyvät käyttöehdoista. (<http://www.edu.fi>)

Ota huomioon, että maksuttomissa palveluissa ei ole palvelusitoumusta. Niiden tarjoajat voivat hyvinkin lyhyellä varoitusaajalla muuttaa toimintaa merkittävästi tai jopa lakkauttaa sen kokonaan. Jos käytät paljon tietynlaista palvelua, harkitse, voisitko hankkia maksullisen version tai asentaa itse vastaavat ominaisuudet sisältävän ohjelmiston, jotta tiedot pysyvät varmemmin tallella (<http://www.edu.fi>).

Sosiaalisen median käyttö tulisi kuvata myös kurssikuvauksessa. Opiskelijoille on myös laadittava selkeät ohjeet sosiaalisen median käytöstä kurssiin liittyen. Kokonaisuus tulee suunnitella siten, että kurssi on mahdollista suorittaa ilman, että oppilaan on pakko tehdä palvelusopimusta ulkopuolisen tahon kanssa tai että oppilas luovuttaa henkilötietojaan koulun ulkopuolelle.

6.2 Sosiaalinen media opetuksen sisältönä

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva oppiminen voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen. Sosiaalisen median oppimiseen, sekä oppimiseen sosiaalisen median avulla. Ensimmäisessä osa-alueessa oppiminen on sosiaalisen median välineiden oppimista, kun taas jälkimmäisessä sosiaalisen median sovelluksia käytetään oppimisen tukena.

Tietojenkäsittelyn perusopetuksessa on tärkeää opettaa myös sosiaalisesta mediasta sinällään, koska se liittyy tiiviisti tietoverkkoihin ja näin ollen kuuluu tietojenkäsittelyn substanssiin. Opiskelijoille olisi hyvä opettaa sosiaalisen median perusteita, miten sosiaalisen median palveluissa käyttäydytään ja miten kannattaa toimia ja mitä kannattaa jakaa. Myös tietoturva- ja tietosuoja-asiat,

nettietiketti sekä oma nettipersoonana ovat asioita, joita sosiaalisen median opetuksessa tulisi käsitellä.

Myös joitakin sovelluksia olisi hyvä käydä läpi opetuksessa, koska opiskelijat tulevat todennäköisesti törmäämään tiettyihin sovelluksiin viimeistään työelämässä. Tällöin opetus kannattaa kohdistaa mahdollisimman laajalle levinneisiin ja julkisesti saatavilla oleviin palveluihin, jolloin opiskelijan hyöty on mahdollisimman suuri. Esimerkkeinä voisivat olla Facebook, Google docs, LinkedIn ja SlideShare.

6.3 Sosiaalisen median sovellukset oppimisen tukena

Seuraavassa kappaleessa esitetään suositukset opetuksen tukena käytettävistä sosiaalisen median sovelluksista. Nämä palvelut tulisi käydä läpi opintojen alkaessa, jotta opiskelijat saavat välineet käyttöönsä heti opiskelun alussa, ja voivat koko opintojensa ajan hyödyntää näitä välineitä opiskelussaan, ja näin tukea omaa oppimisprosessiaan.

Monilla kursseilla verkkopohjainen oppimisympäristö olisi hyödyksi. Koska nyt käytössä oleva BlackBoard on jäämässä pois käytöstä, ja mahdollisesta uudesta kurssialustasta ei ole vielä varmuutta, on tämän työn osalta vaikea ottaa kantaa mahdolliseen tarpeeseen oppimisympäristöjen osalta. Kurssialustaksi voi hyvin suositella erilaisia **wiki**-palveluita, jotka mahdollistavat paitsi tiedon ja tiedostojen jakamisen, myös yhteisöllisen kirjoittamisen.

Luentomateriaalien lataaminen **SlideShare**-palveluun tuo PowerPoint-esitykset nähtäville myös niille, jotka eivät pääse osallistumaan luennolle. Tietysti materiaalin voi ladata suoraan myös verkkopohjaiseen oppimisympäristöön, mikäli sellainen on kurssilla käytössä. SlideShare tuo kuitenkin lisäarvoa, vaikka verkko-oppimisympäristö olisikin käytössä, koska siitä opiskelija voi katsella kalvoja suoraan verkkosivulta ilman, että hänen täytyy avata erillistä tiedostoa. Opettajalle SlideShare tuo lisäarvoa myös siinä mielessä, että se soveltuu hyvin oman asiantuntijuuden esilletuomiseen.

Sosiaalisen median palvelut toimivat myös hyvinä alustoina opintomateriaalin työstämisessä sekä itsenäisesti että yhteisöllisesti. **Google docs** on erinomainen palvelu tähän tarkoitukseen. Google docs soveltuu hyvin opinnäytetöiden ja muiden pidemmällä aikavälillä muokattavien töiden tekemiseen, koska viimeinen versio on tällöin aina saatavilla olitpa millä koneella tahansa, ja oli muistitikku mukana tai ei.

Viimeistään opinnäytetyön yhteydessä opiskelijoita voi rohkaista käyttämään myös linkkien jakopalvelua omana linkkikirjastonaan. Tällöin hyviä linkkejä voi lisätä sinne aina sellaisiin törmätessä ja niihin pääsee käsiksi miltä koneelta tahansa. Esimerkiksi **Delicious.com** soveltuu hyvin tähän tarkoitukseen.

Blogeja voidaan hyödyntää digitaalisina oppimisportfolioina. Blogi voi toimia oppimispäiväkirjana koko opintojen ajan ja tehdä näin myös oppilaan ajattelua, sen kehittymistä sekä oppimisprosessia läpinäkyväksi. Blogi mahdollistaa vuorovaikutteisuutta, interaktiivisuutta, palautteen saamista, tiedon jakamista ja yhteistyötä, ja opiskelija näkee myös miten ja mitä muut oppivat. Yhdessä oppiminen mm. kommentoinnin kautta voi olla antoisampaa kuin yksin asioiden opiskelu. Tällaista blogia voidaan käyttää oman osaamisen esittelyssä esimerkiksi työnhaussa ja myös koulun jälkeen ammatillisen kasvun tukemisessa, jolloin voidaankin puhua blogista laajemmin osaamisportfolioina. Osaamisportfolion tekeminen sosiaalisen median palveluita hyödyntäen voisi olla jopa oma kurssinsa, jossa käytäisiin läpi eri palveluita ja alustoja, joita voi hyödyntää oppimisprosessissa ja portfolion koostamisessa.

Myös sisällön opettaminen sosiaalisen median avulla voidaan laskea kuuluvan oppimiseen sosiaalisen median avulla. Esimerkiksi ohjelmointia voidaan opettaa sosiaalisen median avulla tekemällä sovelluksia sellaisiin palveluihin, jotka tarjoavat avoimen ohjelmistorajapinnan. Tästä esimerkkinä PHP-ohjelmoinnin opettaminen Facebook-ympäristössä. Opiskelijoille tuttu ja käytännönläheinen ympäristö voi olla merkittävä motivaatiotekijä monelle opiskelijalle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa etsittiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin; miten sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää tietojenkäsittelyn opetuksessa, sekä mitä haasteita sosiaalisen median opetuskäyttöön liittyy.

Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää tietojenkäsittelyn opetuksessa sekä opetuksen sisältönä että oppimisen tukena. Ensimmäisessä osa-alueessa oppiminen on sosiaalisen median välineiden oppimista, toisin sanoen mitä opiskelijan pitäisi sosiaalisesta mediasta tietää. Jälkimmäisellä taas tarkoitetaan sitä, miten sosiaalisen median sovelluksia käytetään opetusta tukevinä välineinä. Opetusta tukevaksi käytöksi päädyttiin suosittelemaan seuraavia sovelluksia; wiki, blogi, Google docs, SlideShare, Delicious.com.

Sosiaalinen media on jo vakiinnuttanut asemaansa paitsi opiskelijoiden arkikäytössä myös opetuksen tukena. Opiskeluympäristöjen kehittäminen ympäröivän yhteiskunnan tasolle vaatii opettajilta uuden toimintamallin omaksumista. Sosiaalisen median tarjoamat uudet mahdollisuudet opettajien ja opiskelijoiden verkottumiselle, opetuksen eriyttämiselle, opiskelijoiden kollaboratiivisuudelle sekä opetuksen henkilökohtaistamiselle ovat mahdollisuuksia, joita ei kannata jättää käyttämättä vain koska uusien teknologioiden opettelu voi tuntua haastavalta.

Avoimuus on keskeinen osa sosiaalista mediaa sekä hyvässä että pahassa, ja tietoturva ja tietosuojat ovat yksi keskeisimpiä haasteita. Myös tekijänoikeusasioita on syytä pohtia suunniteltaessa sosiaalisen median käyttöä. Lisäksi tietojen epäluotettavuus ja mahdolliset huijaukset asettavat omat haasteensa sosiaalisen median käytölle.

Pohdittava on myös sitä, voiko opiskelija kieltäytyä sosiaalisen median käytöstä opetuksessa. Periaatteessa opettaja päättää kurssin suoritustavasta, ja jos opiskelija haluaa suorittaa kurssin, tulee hänen noudattaa opettajan ohjeita ja

vaatimuksia. Toisaalta oppilaalla ei ole kuitenkaan ole velvollisuutta rekisteröityä palveluun ja siten tehdä palvelusopimusta minkään ulkopuolisen palveluntarjoajan kanssa. Opiskelijaa ei myöskään voida pakottaa esiintymään omalla nimellään. Joidenkin sosiaalisen median palveluiden käyttöehdot myös kieltävät palveluun rekisteröitymisen muilla kuin omilla henkilötiedoilla. Nämä ovat tapauskohtaisesti pohdittavia asioita, ja jos kurssivaatimuksissa on jo kerrottu kurssin suoritustavat harva opiskelija varmastikaan kieltäytyy sosiaalisen median käytöstä. Jos opiskelija ehdottomasti siitä kieltäytyy, voi olla tarpeen sopia vaihtoehtoisista suoritustavoista.

Monet näkevät tietojen sirpaleisuuden sosiaalisen median haittapuolena. Usein yksi sovellus sopii tiettyyn toimintaan ja toinen toiseen, joten tieto voi olla ripoteltuna eri alustoille. Tämä vaatii monien eri sovellusten hallintaa ja tiedon kokonaisvaltainen hallinta on haastavaa. Palvelujen ja sovellusten ominaisuudet muuttuvat ja lisääntyvät nopealla tahdilla. Tämä tekee opetuksen pitkän tähtäimen suunnittelusta näiden palvelujen varaan haasteellista. Vaikka sosiaalisen median palveluita onkin pilvin pimein, ei niiden käyttöönotto opetukseen kuitenkaan ole valtavan aikaa vievää. Opettajat voivat lähteä käyttämään ja ottamaan haltuun sovelluksia yksi kerrallaan esimerkiksi tämän tutkimuksen suositusten mukaisesti.

Vaikka haasteita riittääkin tulisi opettajien muistaa, että maailma muuttuu ja opiskelijat ovat jo sosiaalisessa mediassa, joten opetuskaan ei voi jättäytyä kokonaan ulkopuolelle.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi sujui kaikin puolin varsin mutkattomasti, jopa sujuvammin mitä aloittaessa uskalsin odottaa. Työn sisältö vei mennessään, ja oli mielenkiintoista löytää uusia puolia ennestäänkin melko tutusta aiheesta. Kenties mielenkiintoisinta työn tekemisessä olikin löytää uusia mahdollisia sovellusalueita sosiaalisen median käyttöön. Myös opetuskäytön hyötyjen sekä haasteiden ja rajoitteiden tutkiminen oli mielenkiintoista. Sosiaalinen media oli minulle ilmiönä tuttu, mutta sen hyödynnettävyys opetuskäytössä toi uuden näkökannan tuttuun ilmiöön.

Yhteistyö toimeksiantajan eli Liiketalouden yksikön kanssa oli melko vähäistä, mistä voi tietysti syyttää lähinnä itseä. Toisaalta tuli kuitenkin myös tunne siitä, että toimeksiantajalla ei ole suurtakaan kiinnostusta työtä kohtaan. Mielenkiintoisen asetelmasta teki se, että toimeksiantajan edustaja toimi myös opinnäytetyön ohjaajana, joten siksi odotinkin hieman suurempaa panosta ohjaajalta. Toisaalta opinnäytetyön rakenne ja eteneminen olivat itselle alusta alkaen melko selviä, joten en kokenutkaan tarvitsevani jatkuvaa ohjausta.

Vaikka koinkin toimeksiantajan kiinnostuksen työhön melko vähäiseksi, toivon kuitenkin, että työn tuloksilla on merkitystä ja hyötyä toimeksiantajalle. Ainakin itse huomasin työtä tehdessäni aiheen merkityksellisyyden ja samalla myös sen mahdollisuudet sekä haasteet. Uskoisin, että työni toimii hyvänä pohjana, kun sosiaalisen median käyttöä suunnitellaan Liiketalouden yksikössä.

Jos nyt alkaisin tehdä työtä uudelleen, lähettäisin kyselylomakkeet koulun omasta sähköpostista gmail-sähköpostin sijaan. Useat opettajat mainitsivat, että he eivät aluksi vastanneet kyselyyn, koska eivät olleet varmoja missä oppilaitoksessa lopputyötä tehtiin.

Lopputyön aikataulu piti kohtuullisesti. Koska toimeksiantajalta ei tullut mitään takarajaa työn valmistumiselle, oli oma aikataulu se mikä määrittä

aikataulusuunnittelua. Opinnäytetyön oli tarkoitus valmistua noin kuukautta aikaisemmin, mutta valmistuminen venyi hieman johtuen lähinnä aikatauluongelmista ohjaajan ja opponentin kanssa.

Sosiaalinen media tarjoaa ilmiönä paljon tutkimusaiheita myös sekä liiketaloudellisista, tietoteknisistä että pedagogisista lähtökohdista. Itseä kiinnostavia jatkotutkimuskohteita voisivat olla tekijänoikeuskysymykset sosiaalisessa mediassa sekä sosiaalisen median käyttöehtosopimukset.

LÄHTEET

Boulos, M.; Maramba I. & Wheeler, S. (2006) Wikis, blogs and podcasts: a new generation of Web-based tools for virtual collaborative clinical practice and education. BMC Medical Education 6/2006

Boutin, P. (2006) Crowdsourcing: Consumers as Creators. BusinessWeek 13.7.2006

Erkkola, J.-P. (2008) Sosiaalisen median käsitteestä. http://mlab.taik.fi/pdf/ma_final_thesis/2008_erkkola_jussi-pekka.pdf

Haasio, A. & Haasio, M. (2008) Pulpetit virtuaalivirrassa. Helsinki: BTJ Kustannus.

Hintikka, K. A. (2009) Sosiaalinen media aktivoivan oppimisen välineenä – hanke. <http://kans.jyu.fi/aineistot/raportit/JY-Sosiaalinen-media-2008-loppuraportti.pdf>

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. (2001) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kalliala, E. & Toikkanen, T. (2009) Sosiaalinen media opetuksessa. Helsinki: Oy Fin Lectura Ab.

Koli, H. & Silander, P. (2003) Verkko-opetuksen työkalupakki, oppimisaihioista oppimisprosessiin. <http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/index.html>

Lounaskorpi, P. (2009) Sosiaalinen media ja virtuaalimaailmat opetuskäytössä. Teoksessa Ikonen O. & Krogerus, A. Ainutkertainen oppija. Juva: PS-Kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Wuorisalo, J. (2006) Sosiaalinen media – globaalin kommunikoinnin vallankumous. <http://centek-kesakoulu2007.savonia-amk.fi/materiaali/wuorisalo/Sosmedglobval.pdf>

Internet-linkit:

<http://docs.google.com> luettu 20.1.2011

<http://www.delicious.com> luettu 13.2.2011

<http://www.digg.com> luettu 13.2.2011

<http://www.edu.fi> luettu 12.4.2011

<http://www.facebook.com> luettu 10.12.2010

<http://www.fredcavazza.net> luettu 15.2.2011

<http://www.friendster.com> luettu 15.12.2010

<http://www.linkedin.com> luettu 15.12.2010

<http://www.mindmeister.com> luettu 13.2.2011

<http://www.myspace.com> luettu 15.12.2010

<http://www.ning.com> luettu 23.1.2011

<http://www.qaiku.com> luettu 1.3.2011

<http://www.skype.com> luettu 23.1.2011

<http://www.slideshare.net> luettu 21.12.2010

<https://twitter.com> luettu 12.12.2010

<http://www.vuodatus.net> luettu 12.12.2010

<http://www.wikipedia.fi> luettu 15.1.2011

<http://www.wikispaces.com> luettu 1.3.2011

<http://www.youtube.com> luettu 8.1.2011

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake

Sosiaalinen media tietojenkäsittelyn perusopetuksessa -kysely

1. Nimesi *

Nimesi on tärkeä mahdollisia jatkohaastatteluja varten.

2. Mitä sosiaalisen median palveluita olet käyttänyt opetuksessa tai olet opettanut? *

- Verkostoitumissovelluksia (Facebook, LinkedIn, MySpace jne.)
- Dokumenttien jakopalveluita (Google Docs, SlideShare jne.)
- Linkkien jakopalveluita (Delicious.com, Diigo jne.)
- Pikaviestimiä (MSN Messenger, Yahoo Messenger, Skype jne.)
- Ryhmätyöalustoja (Ning jne.)
- Wikejä (Wikispaces, Confluence jne.)
- Blogeja (Vuodatus.net, WordPress jne.)
- RSS-syötteitä
- Keskustelupalstoja/ryhmiä
- En mitään
- Jotain muuta? (voit kertoa siitä seuraavassa kohdassa.)

3. Jos listasta puuttuu jokin käyttämäsi tai mielestäsi tärkeä sovellus/palvelu, kerro siitä tässä.

4. Miten olet hyötynyt näistä sosiaalisen median palveluista? Eli mitä lisäarvoa ne ovat tuoneet opetukseen tai muuhun työskentelyyn? *

5. Oletko kokenut että käyttämässäsi palveluissa olisi ongelmia tai puutteita? Tai oletko muuten kokenut, että sosiaalisen median työkalut/palvelut eivät soveltuisi opetuskäyttöön? *

6. Mitä sosiaalisen median palveluita käytät koulun ulkopuolella tai mihin olet tutustunut? * Facebook, LinkedIn, Skype yms.

7. Mitä toiveita sinulla on sosiaalisen median palveluiden suhteen opetuskäytössä? * Verkottoituminen, yhteydenpito, ryhmätyöskentely yms.

8. Oletko suunnitellut sosiaalisen median palveluiden käyttämistä opetuksessa? Jos olet, niin mitä? * Voit halutessasi kertoa myös tarkemmin miten olet ajatellut käyttää palveluita.

Kiitos vastauksestasi!
